

ZSIDÓ KIVÁLÓSÁGOK HÁZA

Einsteintől napjainkig – Zsidók és csúcstechnika

„Ha a gonoszság terve sikerül, ezeket a tudósokat is megölték volna, hasonlóan azokhoz a nővéreinkhez és fivéreinkhez, akiket elpusztítottak. Ők azonban megmenekültek, és az Élet szavával válaszoltak a sötétség szavára. Gondolatokból építettek palotát, ez a palota az otthonunk. Nekik is köszönhető, hogy él az emberség és az emberiség.” Így szól a 2018 márciusában Balatonfüreden megnyitott Zsidó Kiválóságok Házának küldetésnyilatkozata. A talán világviszonylatban is egyedülálló kiállításon több mint 130 zsidó származású feltaláló, kutató, tudós élete és munkássága ismerhető meg a legmodernebb technika segítségével. A szépen felújított egykori zsinagóga mellett egy modern kivitelezésű épületben látható ez a kiállítás, melynek ötletadója, megálmodója, főszervezője Olti Ferenc volt.

Dr. Bóka István, Balatonfüred polgármestere és a képviselőtestület pár évvel ezelőtt döntött arról, hogy az egykori zsinagógát megmenti a pusztulástól. Az épület története egészen a XIII. századra nyúlik vissza, akkor egy katolikus kápolna állt ezen a helyen. A XVIII. században a reformátusok e kápolna köveinek felhasználásával építettek itt templomot, melyet 1855-ben a füredi izraelita hitközség megvásárolt tőlük. 1944-ig zsinagógaként működött, a háború után azonban sok más zsinagógához hasonlóan itt is egyéb célokra (szereplőműhely, étterem, kifőzde) használták az épületet, melynek állaga fokozatosan romlott. A polgármester Olti Ferencnek, a város egyetlen tősgyökeres zsidó lakosának véleményét kérte ki az épület új rendeltetésének megtervezéséhez. Ő azt javasolta, hogy a felújított régi zsinagógában legyen egy kulturális központ, ahol előadásokat, hangversenyeket, különböző kulturális rendezvényeket lehet tartani, s emellett hozzanak létre egy olyan kiállítást, mely nem a zsidóság tragikus emlékeit mutatja be, hanem pozitív üzenete van. Az intézménynek már az elnevezése is ezt a

pozitív tartalmat tükrözi: Zsidó Kiválóságok Háza.

A felújításra a Norvég Alap támogatását nyerték el, és 2016-ban elkezdődött a rekonstrukció. Az építészeti kiviteli terveket és a belső arculatot Sugár Péter DLA, valamint Varga Piroska és munkatársai készítették. A templomteret a lehető legpuritánabb módon, fehérre meszelt falakkal újították meg, a padlóburkolat pedig a középkori alapfalak maradványainak vonalát rajzolja ki. A helyiség különböző kulturális, közösségi események rendezésére alkalmas, bútorzata mobilis, a cél szerint átrendezhető. Mindössze két állandó elem van itt: egy tárolószekrény, illetve – mintegy jelképként – a budapesti Garay utcai zsinagógából megmentett és restaurált tóraszekrény, melynek felső részét egy szépen megvilágított héber feliratú Róth Miksa-üvegtábla díszíti. Ez a tóraszekrény lehetővé teszi vallási rendezvények megtartását is az egykori zsinagógában.

Ehhez a régi épülethez kapcsolódik egy modern kivitelezésű épületszárny, melynek emeletén rendezték be az Einsteintől napjainkig – Zsidók és csúcstechnika című interaktív kiállítást, amely Olti Ferenc koncepciója alapján a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület kutatómunkája, valamint Topor Gyula és a BioDigit Kft. technikai fejlesztése révén 2018-ban készült el. Az épület bejárását Einstein születésnapjára s egyben a nemzetközi π -napra, március 14-ére időzítették, az ünnepélyes megnyitó pedig március 20-án volt.

A kiállítás a fiatal generációt is leghatékonyabban megszólítani tudó, modern informatikai-kommunikációs eszközök segítségével mutatja be, hogy milyen találmányokkal, felfedezésekkel, tudományos elméletekkel gazdagították az emberiséget, szolgálták a fejlődést a világ zsidó kiválóságai. Nyolc tudományág (orvostudomány, biológia, fizika, részecskefizika, informatika, matematika, kémia, műszaki tudományok) területéről összesen 132 tudós életét és munkásságát ismerhetik itt meg a látogatók. Természetesen egy látogatás alkalmával lehetetlen a teljes anyagot megtekinteni, ezért a vendégek a jegyváltáskor kapott kártya segítségével az előtérben álló érintőképernyőn navigálva saját maguk állíthatják össze a megismerni kívánt anyagot. A kategóriák közül választva rendezhetik a tudósokat találmányaik szerint és név szerint is sorba, elolvashatják az egyes emberekről szóló alapinformációkat, majd az érdeklődésüknek megfelelő összeállításban ötöt kiválasztanak, akiknek

az életét és munkásságát behatóbban kívánják tanulmányozni. Az emeletre már a kártyán véglegesített tartalommal megy föl a látogató, ahol a paravánok egyikén a kártyabeolvasót megérintve megjelennek az adott tudóshoz tartozó információk, illetve lehetőség van kipróbálni a hozzájuk tervezett játékot is. A kiállítás megtekinthető egy tárlatvezető eszköz (audioguide) használatával is, melyhez az ott kapott vagy a saját fejhallgatót kapcsolva a megjelenített szövegeket kényelmesen meg lehet hallgatni. Minden információ három nyelven: magyarul, angolul és héberül olvasható, illetve hallható.

Ez a kiállítás kivételesen nagy erővel közvetíti a ma és a jövő emberei számára azt az üzenetet, hogy milyen óriási értéket képes az emberi elme teremteni, ha megvan a békés alkotó munka lehetősége, s azt is, hogy az a tudás ér a legtöbbet, ami az emberiség javát szolgálja.

A Zsidó Kiválóságok Háza 2019-ben elnyerte az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság műemlékek felújításáért és gondozásáért odaítélt díját, valamint a Wienerberger Építészeti Nívódíj Tondach Rekonstrukciós Különdíját.

Urbán Terézia

(A fotókat Tróbert Adrián készítette.)

Felhasznált források:

<https://www.szombat.org/politika/a-zsido-emlekezetpolitika-megujitasa>;
<https://balatonfured.hu/2018/03/20/megnyilt-a-zsido-kivalosagok-haza/>;
<http://epiteszforum.hu/mereszseg-es-hagyomany>;
<https://ww2.infovilag.hu/2018/03/15/az-olajfarnyokban-zsido-kivalosagok-haza-nyilik-balatonfureden>;
<https://www.zsidokivalosagok.hu/kiallitas/>;
<https://akibic.hu/2019/04/25/muemlekvedelmidi-jat-kapott-a-balatonfuredi-zsido-kivalosagok-haza/>;
<https://www.proidea.hu/sajtokozlomenyek-6/wienerberger-epiteszeti-nivodij-2019-nyertesei-16119.shtml> (Hozzáférés: 2019. július 9.)